აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები

№4

თბილისი
2018

UDC (უაკ)332.2. ა.243

აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები

ISSN 1987-6335

აგრარულ-ეკონომიკური მეცნიერება და ტექნოლოგიები

2018 №4(41)

საერთაშორისო სამეცნიერო-მეთოდოლოგიური და პრაქტიკული, ყოველკვარტალური რეფერირებული ჟურნალი

Agrarian-economic Science and Technologies

2018 №4(41)

International Sientific-Methodological and Applied, Quaterly Referenced Journal

Аграрно-экономическая наука и технологии

2018 №4(41)

Международный научно-методологический и практический, ежеквартальный реферированный журнал

ჟურნალი დაფუძნებულია და გამოდის 2008 წლიდან. ყოველკვარტალურად

Journal was Founded in 2008 and is issued quarterly

599-22-75-50

E-mail: areal 55555@gmail.com

www. gaas.dsl.ge

თბილისი- Tbilisi

2018

ომარ ქეშელაშვილი

სარედაქციო–სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარე და მთავარი რედაქტორი, ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი.

სარედაქციო-სამეცნიერო საბჭო:

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსები: გ.ალექსიძე, ნ.ბაღათურია, ჯ.გუგუშვილი, ჯ.კაციტაძე, პ.კოღუაშვილი, გ.მარგველაშვილი, რ.მახარობლიძე, ნ.ქარქაშაძე, ნ.ჩხარტიშვილი, ე.შაფაქიძე, ზ.ცქიტიშვილი, გ.ჯაფარიძე.

სარედაქციო-სამეცნიერო საბჭოს უცხოელი წევრები:

მარტინ აპენბრიკი (გერმანია), სერგი კაზარიანი (სომხეთი), ალექსეი სიზონოვი (უკრაინა), იან პიკული (პოლონეთი), იოსეფ კანია (პოლონეთი), ანდრეი ლეპიარჩიკი (პოლონეთი), ჩაბა ჩაკი (უნგრეთი), პანომირ ცენოვი (ბულგარეთი), სადიგ სალახოვი (აზერბაიჯანი), გალიბ გაჯიევი (აზერბაიჯანი).

საგამომცემლო-სარედაქციო კოლეგია:

დ.ეგიაშვილი-მთავარი რედაქტორის მოადგილე, სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი, ე.შაფაქიძე-სმმ აკადემიის აკადემიკოსი, ა.მესხიშვილი-ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი, ნ.დამენია-ბიზნესის მართვის აკადემიური დოქტორი, მ.ჩავლეიშვილი-ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი.

O. Keshelashvili

Editor-in-chief and Head of Editor-Scientific Board; Doctor of Economic Sciences; Professor; Academician of the Academy of Agricultural Sciences.

Editorial-scientific Board:

Academicians of the Academy of Agricultural Sciences: G.Aleksidze, G. Baghaturia, J.Gugushvili, G.Margvelashvili, R. Makharoblidze, G. Japaridze, N. Karkashadze, J. Katsitadze, P.Koguashvili, N. Chkhartishvili, Z.Tskitishvili, E.Shapakidze.

Foreign members of Editorial–Scientific Board:

Martin Apenbreke (German); Sergi Kazarian (Armenia), Aleksei Sizonov (Ukrain), Ian Piculi (Poland), Jozef Kania (Poland), Andrzej Lepiarczyk (Poland),Chaba Chaki (Hungary), Panomir Tzenov (Bulgaria), Sadig Salakhov (Azerbaijan), Galib Gadjiev (Azerbaijan).

Publishing Board

D.Egiashvili-Deputy editor, Academic doctor, E.Shapakidze- academician, A.Meskhishvili-Academic doctor, N.Damenia-Academic doctor, M. Chavleishvili-Academic doctor.

1.აგრარული ეკონომიკა
Agrarian Economy

სასურსათო პროდუქციის ფასებისა და ფასწარმოქმნის სისტემის სრულყოფისა და რეგულირების მექანიზმი

ომარ ქეშელაშვილი-
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი,
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა
აკადემიის აკადემიკოსი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

აღნიშნულია, რომ საბაზრო ეკონომიკამ თავისი მკაცრი მოთხოვნები წაუყენა სოფლის მეურნეობას. დაუსაბუთებელმა და ნაჩქარევმა რეფორმებმა, სხვასთან ერთად, თავისი უარყოფითი კვალი დააჩნია სასურსათო პროდუქტებით თვითუზრუნველყოფას, რის გამოც დაირღვა ექსპორტ-იმპორტის ბალანსი. საქართველოს სასურსათო ბაზარზე ჭარბობს იმპორტის მაჩვენებელი, რომელიც ხშირ შემთხვევაში უხარისხო პროდუქციითაა წარმოდგენილი.

მთლიან ექსპორტში სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წილი წლების მანძილზე მცირდება 35,1-დან 24,2%-მდე. რაც იმაზე მიუთითებს, რომ საექსპორტო პროდუქციის წარმოებას არ ექცევა სათანადო ყურადღება.

მითითებულია, რომ ფასწარმოქმნის სწორი განსაზღვრა მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ფერმერთა საქმიანობაზე. პროდუქციის სარეალიზაციოდ მოქმედი ფასები იყოფა რეგულირებად და თავისუფალ ფასებად.

განმარტებულია, რომ ყველაზე გავრცელებულია ფასების დონის დადგენის ოთხი ძირითადი ხერხი: წარმოების დანახარჯებით; კაპიტალის შემოსავლებით; მოთხოვნაზე ორიენტაციით; მიმდინარე ფასეულობის დონით.

ხაზგასმულია, რომ აუცილებელია ფასებისა და საფინანსო-საკრედიტო მექანიზმის მჭიდრო ურთიერთკავშირი, რამდენადაც მათ შერწყმას შეუძლია უზრუნველყოს ფერმერული მეურნეობების ნორმალურად ფუნქციონირებისათვის სათანადო შემოსავალი.

ფასწარმოქმნის მექანიზმი უნდა ემყარებოდეს:

– თავისუფალ ფასებსა და სახელმწიფოს მხრიდან რეგულირების შეთანაწყობა;

– ნორმატიული მეთოდებით ფასების გაანგარიშება;

– ფერმერების შემოსავლის უზრუნველყოფა;
– სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის სტიმულირებით საქონელწარმოების ეფექტიანობის ზრდა და მიმოქცევის ხარჯების შემცირება;
– საფინანსო-საკრედიტო სისტემასთან ურთიერთკავშირის ოპტიმიზაცია.

რაც შეეხება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციაზე ფასების დადგენას, გასათვალისწინებელია შემდეგი პირობები:
– საზოგადოებისათვის აუცილებელი პროდუქციის მოცულობა და მისი ასორტიმენტი;
– დაგროვებასა და მოხმარებას შორის ოპტიმალური პროპორცია;
– არსებული რესურსების ფარგლებში წარმოების ეფექტიანობის მაქსიმალურად უზრუნველყოფა.

Mechanisms for Refinement and Regulation of Prices and Price – formation of food products

O. Keshelashvili-
Doctor of Economic Sciences, professor,
Academician of the Georgian Academy
of Agricultural Sciences

Abstract
(Internet Version)

Accurate definition and calculation of prices have a significant effect on the farmers' activities. The selling prices could be divided into regulated and free prices.
The article outlines the importance of maintenance of close relationship between prices and financial - credit mechanisms. This could sustain stable income for the farmers and create foundation for normal functioning of farming in Georgia.
- Price-formation should be based on proper mechanism;

To define the prices on agricultural product, the following should be taken into consideration:
-Total volume of necessary products for population and its assortment;
- Optimal proportion for accumulation and consumption;
- Raising the production effectiveness within the frames of existed resources.

2.მეხილეობა
Fruit-growering

კლიმატური პარამეტრების გავლენა თხილის ნარგავებზე

გიორგი ხომასურიძე
დოქტორანტი,
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

თხილი კლიმატური ცვლილებების მიმართ საკმაოდ მგრძნობიარე მცენარეა. განსხვავებით სუბტროპიკული კლიმატის ხილის სხვა სახეობებისაგან, ის ყვავილობს ზამთრის თვეების განმავლობაში, ეს კი ყველაზე მნიშნელოვანი ფაქტორია, რომელიც ზღუდავს მის გაშენებას მსოფლიოს ბევრ რეგიონში. თხილის გაშენება შესაძლებელია ნოტიო სუბტროპიკული კლიმატის პირობებში. ტემპერატურის, ნალექების რაოდენობისა და ფარდობი-თი სინოტივის ცვლილებებს შეუძლია დიდი გავლენა მოახდინოს თხილის მოსავლიანობასა და ხარისხზე.

კლიმატის ცვლილების პოტენციური უარყოფითი შედეგების შესარბილებლად ფერმერებმა უნდა გამოიყენონ მათ ხელთ არსებული ყველა საშუალება, წარსულის გამოცდილებიდან დაწყებული ახალი საშუალებებით დამთავრებული.

Effect of Climatic Parameters on Hazelnut Plants

Giorgi Khomasuridze-
Doctoral Student,
Tbilisi State University

Abstract
(Internet Version)

Hazelnut is a quite sensitive plant to climatic changes. Unlike other types of fruits in subtropical climate, it flowers during winter months. This is the most significant factor limiting the cultivation of hazelnut in many regions of the world. Hazelnut can be naturally cultivated under humid subtropical climatic conditions. Changes in temperature, precipitation and relative humidity can have a great effect on hazelnut productivity and quality.

In mitigating these potential adverse effects of climate change, farmers should consider all the available methodologies, including passive and active protection practices.

3.კვების მრეწველობა
Food Industry

ყურძნის ღვინის დამზადების გაუმჯობესებისა და სრულყოფის გზები

ნუგზარ ბაღათურია-
ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
საქართველოს სოფლის მეურნეობის
მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი,
ნანა ბეგიაშვილი-
ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
მედეა ორმოცაძე-
ტექნიკის მეცნიერებათა კანდიდატი,
ცისანა შილაკაძე-
ტექნიკის მეცნიერებათა კანდიდატი,
ბექა ბაღათურია-
წამყვანი ინჟინერი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

ნაშრომში განხილულია ყურძნის წვენიდან ჭარბი რაოდენობის ღვინის ქვის გამოლექვის რამდენიმე მეთოდი: რეზერვუარებში წვენის თვითდაწმენდა, ულტრა გამაციებელში კრიოსკოპულ ტემპერატურმდე გაჩერება, წვენის დამუშავება მეტალვინის მჟავით.

Ways to improve grape juice production

Nugzar Baghaturia-
Technical scientific doctor,
Academician of the Georgian Academy
of Agricultural Sciences,
Nana Begiashvili-
Technical scientific doctor,
Medea Ormotsadze-
Technical scientific candidate
Tcisana Shilakadze-
Technical scientific candidate,
Beqa Baghaturia-
Main Engineer

Abstract
(Internet version)

The paper deals with several methods of excreting the wine from excess grape juice: the self-cleaning of the juice in the reservoirs, stop ping tu the coolest temperature in ultra-refrigerator.

ყურძნის ნედლეულიდან ჰიდრატოპექტინის მიღების რაციონალური ტექნოლოგიის დამუშავება

ლ. კოტორაშვილი-
ტექნიკის მეცნიერებათა კანდიდატი,
მ. ორმოცაძე-
ტექნიკის მეცნიერებათა კანდიდატი,
ე. ედიბერიძე-
ტექნიკის მეცნიერებათა კანდიდატი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

დამუშავებულია ყურძნის გადამუშავების ნარჩენებიდან ჰიდრატოპექტინის მიღების რაციონალური ტექნოლოგია. შესწავლილია თეთრი და წითელი ჯიშის ყურძენის გადამუშავების ნარჩენებში პექტინოვანი ნივთიერებების ფრაქციული შედგენილობები. დადგენილია პექტინის ექსტრაქტის მიღების ოპტიმალური პარამეტრები. ექსპერიმენტებით დადგინდა, რომ ჰიდრატოპექტინი შესაძლებელია გამოყენებულ იქნას დანამატის სახით ანტიოქსიდანტური და რადიოპროტექტორული დანიშნულების კვების პროდუქტების საწარმოებლად (პურის ცხობაში, უალკოჰოლო სასმელებსა და რძემჟავა პროდუქტებში).

Working out the rational technology of receiving the hydro-pectin from grape raw material

L. Kotorashvili-
Technical scientific candidate.
M. Ormotsadze-
Technical scientific candidate,
E. Ediberidze-
Technical scientific candidate

Abstract
(Internet version)

There is worked out the rational technology of receiving the hydro-pectin from the grape processing remains. There was studied the factional compositions of pectin substances in white and red type grape processing remains. The optimal parameters of receiving the pectin extract is established. Through the experiments there was established that hydro-pectin can be used as an additive in order to produce the antioxidant and redio-protectal purpose food products (bakery, non-alcoholic and dairy products).

4.საკონსულტაციო დარბაზი
Consulting hall

სასოფლო-სამეურნეო ექსტენცია აჭარაში და მისი პერსპექტიული მიმართულებები

გოჩა ბერიძე-
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
დოქტორანტი

რეფერატი
(ინტერნეტული ვერსია)

სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლიანობის ზრდისა და ფერმერების თანამედროვე მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის გაცნობისათვის უკანასკნელ პერიოდში მსოფლიო მასშტაბით ფართოდ ინერგება საინფორმაციო-საკონსულტაციო მომსახურება ანუ ექსტენციის სამსახური. ის საშუალებას აძლევს ფერმერებსა და კერძო აგრომეწარმეებს გაეცვნენ სოფლის მეურნეობაში შრომატევადი ოპერაციების შესრულებისათვის საჭირო თანამედროვე ტექნოლოგიებსა და მოწყობილებებს, მნიშვნელოვნად გაზარდონ სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის წარმოება და მოგება.

სტატიაში წარმოდგენილია ექსტენციის თავისებურებანი აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში, სიტუაციური ანალიზი, ესქტენციის განვითარება 2013-2016 წლებში, გამოცდილება, შედეგები, გამოწვევები.

Agricultural extension in Adjara and its promising directions

Gocha Beridze–
doctoral student of the Georgian Technical University

Abstract
(Internet version)

In order to increase crop yields and to familiarize farmers of modern scientific and shadow progress on a global scale, a consultative information service or extension has recently been widely introduced. It allows farmers and private entrepreneurs to get acquainted with modern labor-intensive technologies for cultivation of agricultural crops, increase yield and profit.

The article presents the features of extention in the Autonomous Republic of Adjara, situational analysis, expansion development in 2013–2016, experienceand results, the main directions of development of the advisory and information service in the Adjara region.

5. უწყვეტი სწავლების დარბაზი
Continuous Studying Hall

უძღვება ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი, აკადემიკოსი
ომარ ქეშელაშვილი

ლექცია 20 ფერმერული მეურნეობის მენეჯმენტი

20.4. ფერმერული მეურნეობის რისკის მართვა

20.4.1. სამეურნეო რისკის არსი

20.4.2. სამეურნეო რისკის მართვა (რისკ-მენეჯმნტი)

20.4.3. ალტერნატიული გადაწყვეტილების მიღება რისკის პირობებში

6.ტერმინები
Terms

ომარ ქეშელაშვილი-
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

6.1. ინსტიტუციონალური სისტემა
6.2. ეკონომიკურ-ტექნოლოგიური გარემო
6.3. ეკონომიკური ტექნოლოგია
6.4. სოციალური ეკონომიკა
6.5. ერგონომიკა
6.6. ეკონომიკური პოტენციალი
6.7. ეკონომიკური მექანიზმი
6.8. მეგაეკონომიკა
6.9. გლობალიზაცია
6.10. ინკლუზიური ბიზნესი
6.11. სასურსათო უსაფრთხოება
6.12. ლოჯისტიკა

7.საინტერესო ცნობები
Interesting News

პომიდორი და კიტრი ბოსტნეულია თუ ხილი?

ომარ ქეშელაშვილი-
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

8.საკითხის დასმა
Problem Statemment

სიტყვა მეაბრეშუმეობაზე

ომარ ქეშელაშვილი-
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი

შინაარსი–CONTENTS

გვ.

1. აგრარული ეკონომიკა-Agrarian Economy 5

ომარ ქეშელაშვილი-სასურსათო პროდუქციის ფასებისა და ფასწარმოქმნის სისტემის სრულყოფისა და რეგულირების მექანიზმი 5

O. Keshelashvili-Mechanisms for Refinement and Regulation of Prices and Price-formation of food products 21

2.მეხილეობა- Fruit-growering 22

გიორგი ხომასურიძე-კლიმატური პარამეტრების გავლენა თხილის ნარგავებზე 22

Giorgi Khomasuridze-Effect of Climatic Parameters on Hazelnut Plants 23

3. კვების მრეწველობა- Food Industry 31

ნუგზარ ბაღათურია, ნანა ბეგიაშვილი, მედეა ორმოცაძე, ცისანა შილაკაძე, ბექა ბაღათურია-ყურძნის წვენის დამზადების გაუმჯობესებისა და სრულყოფის გზები 31

Nugzar Baghaturia, Nana Begiashvili, Medea Ormotsadze, Tcisana Shilakadze, Beqa Baghaturia-Ways to improve grape juice production 38

ლ. კოტორაშვილი, მ. ორმოცაძე, ე. ედიბერიძე-ყურძნის ნედლეულიდან ჰიდრატოპექტინის მიღების რაციონალური ტექნოლოგიის დამუშავება 39

L. Kotorashvili, M. Ormotsadze, E. Ediberidze-Working out the rational technology of receiving the hydro-pectin from grape raw material 44

4.საკონსულტაციო დარბაზი- Consulting hall 45

გოჩა ბერიძე- სასოფლო-სამეურნეო ექსტენცია აჭარაში და მისი პერსპექტიული მიმართულებები 45

Gocha Beridze-Agricultural extension in Adjara and its promising directions 51

5. უწყვეტი სწავლების დარბაზი-Continuous Studying Hall (ო. ქეშელაშვილი, O. Keshelashvili) 52

ლექცია 20 ფერმერული მეურნეობის მენეჯმენტი 52

20.4. ფერმერული მეურნეობის რისკის მართვა 52

20.4.1. სამეურნეო რისკის არსი 52

20.4.2. სამეურნეო რისკის მართვა (რისკ-მენეჯმნტი) 56

20.4.3. ალტერნატიული გადაწყვეტილების მიღება რისკის პირობებში 63
6. ტერმინები-Terms (ო. ქეშელაშვილი, O. Keshelashvili) 65
6.1. ინსტიტუციური სისტემა 65
6.2. ეკონომიკურ-ტექნოლოგიური გარემო 66
6.3. ეკონომიკური ტექნოლოგია 67
6.4. სოციალური ეკონომიკა 69
6.5. ერგონომიკა 71
6.6. ეკონომიკური პოტენციალი 72
6.7. ეკონომიკური მექანიზმი 73
6.8. მეგაეკონომიკა 74
6.9. გლობალიზაცია 75
6.10. ინკლუზიური ბიზნესი 76
6.11. სასურსათო უსაფრთხოება 77
6.12. ლოჯისტიკა 78
7. საინტერესო ცნობები– Interesting News..... 79
ომარ ქეშელაშვილი-პომიდორი და კიტრი ბოსტნეულია თუ ხილი? 79
8.საკითხის დასმა-Problem Statemment 81
ომარ ქეშელაშვილი-სიტყვა მეაბრეშუმეობაზე 81
შინაარსი–CONTENTS 84

მოთხოვნები დასაბეჭდად წარმოსადგენი სტატიების მიმართ:

1. სტატიის მოცულობა–5-6 გვ-მდე; ნაბეჭდი (LitNusx– 11; 1,0 ინტერვალზე. სათაური LitMtavrPS –11, ფორმატი Pege Setup-ში: Top 1.0; Left 15.8; Bottom 1.0.; Right 1.0;), ერთი ეგზემპლარი და CD-ზე. არ გადატვირთოთ დიაგრამებითა და სქემებით, ცხრილები უნდა იყოს კომპაქტური, ვერტიკალურად ნაბეჭდი.
2. სტატიას უნდა ახლდეს **რეფერატი** (ინტერნეტული ვერსია–0,5 გვერდამდე) ქართულად და ინგლისურად;

2018 წლის IV კვარტალი

ტექნიკური რედაქცია:
გ.მოსაშვილი-აკადემიური დოქტორი-ტექნიკური რედაქტორი, ვებ-გვერდის რედაქტორი, კომპიუტერული უზრუნველყოფა: ინგლისური ვერსია-ი.ბახტაძე, თ. ეპიტაშვილი.

ჟურნალის დამფუძნებელი და გამომცემელია
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი ომარ ქეშელაშვილი.
ჟურნალის გამომცემლები და ფინანსური მხარდამჭერები:
საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემია (პრეზიდენტი, აკადემიკოსი გ.ალექსიძე), შპს-პროფესიონალ კონსულტანტთა ჯგუფი (დირექტორი სოციალურ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი დ.ეგიაშვილი),

სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 5,0
პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 5.4